

Διδασκαλία Αγγλικής Ιατρικής Ορολογίας: Νεότερες προτάσεις

Χριστίνα Γ. Βαρλάμη, Ελένη Χριστοπούλου – Αλετρά

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Παρόλο που, αδιαμφισβήτητα, η διαμόρφωση της σύγχρονης ειδικής γλώσσας, ειδικά στην ιατρική, βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στην ελληνική και τη λατινική γλώσσα, η διδασκαλία της δεν αποτελεί εύκολο έργο για τον Έλληνα εκπαιδευτή, δεδομένης και της ευρύτατης και ολοένα αυξανόμενης έκτασης της ιατρικής ορολογίας. Η παρούσα εργασία, λοιπόν, παρουσιάζει κάποιες νεότερες προτάσεις για τη διδασκαλία της αγγλικής ιατρικής ορολογίας, οι οποίες βασίζονται σε συστήματα που επικεντρώνονται στο σπουδαστή και στην προγραμματισμένη διδασκαλία (student-directed programmed learning). Τα συστήματα αυτά απομακρύνονται από τη διδασκαλία της ορολογίας ως καταλόγου ξενόγλωσσων όρων προς απομνημόνευση και επιτυγχάνουν την ευκολότερη και αρτιότερη εκμάθηση της ορολογίας, επικεντρώνοντας στην ανάλυση του κάθε όρου σε πρόθημα, ρίζα και επίθημα (prefix, word root, suffix), όπως επί παραδείγματι στους όρους arthr/itis, oste/o/arthr/itis, arthr/o/centesis (για τους οποίους, κατά τη διδασκαλία, δίδεται η επεξήγηση: arthr- = joint, oste- = bone, -itis = inflammation, -centesis = puncture. Η μέθοδος αυτή παρέχει, επιπλέον, τη δυνατότητα περαιτέρω διεύρυνσης του ιατρικού λεξιλογίου του σπουδαστή που θα βασιστεί σε αυτήν την ανάλυση. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται αναλυτικά, μέσω παραδειγμάτων από την ιατρική ειδική γλώσσα, η μέθοδος αυτή, η οποία βασίζει τη διδασκαλία της ορολογίας στην ανάλυση και στην εκμάθηση του τρόπου διαμόρφωσής της από την ελληνική και τη λατινική και, εν συνεχεία, στην αντίστοιχη κατηγοριοποίηση των όρων.

New Approaches in Teaching Medical Terminology

Christina G. Varlami, Helen Christopoulou - Aletra

SUMMARY

Even though there is no doubt that the formation of modern specialised languages, especially in Medicine, has been based mostly on Greek and Latin, teaching English medical terminology is no easy task for the Greek instructor, given the fact that the medical vocabulary is extremely vast and ever expanding. Our paper presents certain newer methods in teaching English medical terminology that are based mostly on student-directed programmed learning systems. These systems abandon teaching of terminology in the form of endless lists of foreign terms given to students for meaningless and unreflective memorization; on the contrary, these methods make the learning of the terminology an easier task, by focusing on the analysis of each term into its building blocks, i.e. the prefixes, bases or word roots and suffixes, like for example, for the terms arthr/itis, oste/o/arthr/itis, arthr/o/centesis, for which the following explanation has been provided to students: arthr- = joint, oste- = bone, -itis = inflammation, -centesis = puncture. Moreover, this method of analysis provides clues to the meaning of new terms and mnemonics for retaining others, thus helping students into further expanding their medical vocabularies. Through the use of examples taken from the medical specialised language, our

paper presents this teaching method that has based the teaching of medical terminology on the analysis of terms as well as the way they were formed from Greek and Latin, and, in the end, on their subsequent categorization.

0 Εισαγωγή – Σκοπός της εργασίας

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι η παρουσίαση ορισμένων «νεότερων» μεθόδων για τη διδασκαλία της Αγγλικής ιατρικής ορολογίας, μεθόδων οι οποίες βασίζονται στην ανάλυση (κατάτμηση) του όρου σε πρόθημα, ρίζα και επίθημα, τη βασισμένη στην κατάτμηση αυτή, κατηγοριοποίησή του και τελικά την ερμηνεία του κυρίως αλλά και τη μετάφρασή του. Για το σκοπό αυτό, ακολουθεί περιγραφή των προτεινόμενων μεθόδων με χρήση πρακτικών παραδειγμάτων. Οι μέθοδοι αυτές, που πρωτοεμφανίσθηκαν κατά τη δεκαετία του 1960 αλλά αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990, χρησιμοποιήθηκαν κυρίως σε αγγλόφωνα πανεπιστήμια. Στην παρούσα εργασία, εκτός από την παρουσίασή τους, κρίνεται και η δυνατότητα εφαρμογής τους σε μη αγγλόφωνα πανεπιστήμια και δη σε ελληνικά.

1 Ειδική ιατρική γλώσσα

Ως ειδικές γλώσσες θεωρούνται οι γλώσσες που χρησιμοποιούν οι ειδικοί σε κάποιον τομέα (επαγγελματικό, επιστημονικό κλπ.) και οι οποίες αποτελούν επιμέρους συστήματα, που στηρίζονται και παράγονται από τη γενική γλώσσα¹. Όπως αναφέρει η Christine Durieux², η ειδική γλώσσα χαρακτηρίζεται από τη χρήση ειδικού λεξιλογίου, ιδιαίτερων τυποποιημένων μορφοσυντακτικών δομών, εννοιών που εμποδίζουν την κατανόηση από τον μη ειδικό και, τέλος, παγιωμένων ή μη λεξικών συνάψεων. Από τον ορισμό ακόμη της ειδικής γλώσσας, κατανοούμε πως απαιτείται και ειδική προσπάθεια για την εκμάθησή της.

Η ιατρική υπογλώσσα παρουσιάζει την ιδιομορφία ότι ο σχηματισμός της έχει βασισθεί κατά κόρον στην ελληνική και λατινική γλωσσική κληρονομιά, με δάνεια, έκτυπα, κατά λέξη μετάφραση και, εν τέλει, νεολογισμούς. Παρόλη την φαινομενική εξοικείωση, όμως, που

¹ Ορισμός του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, Πύλη για την ελληνική γλώσσα και τη γλωσσική εκπαίδευση, www.greek-language.gr

² Durieux, Christine, *Fondement didactique de la traduction technique*, Didier l'rudition, Παρίσι 1988 σ. 24 στον Πολίτη, Μιχάλη, *Η συμβολή των κοινωνικών επιστημών στη μεταφραστική διαδικασία*, στο: Επιστημονικό συνέδριο «Η Μετάφραση: Θεωρία, πράξη, επικοινωνία, μετάγχιση πολιτισμών», Πάτρα 6 – 8 Δεκεμβρίου 1996

μπορεί να έχει ο έλληνας φοιτητής με την πλειονότητα των όρων, την εκμάθηση της ειδικής αυτής γλώσσας δυσχεραίνει το ευρύ και ολοένα εμπλουτιζόμενο λεξιλόγιό της και η αδυναμία εν τέλει να επωφεληθεί, από τις δυνατότητες που θα του έδινε η ανάλυση των όρων. Οι μέθοδοι που παρουσιάζονται εδώ, όμως, εκμεταλλεύονται αυτό ακριβώς το γεγονός, ότι δηλαδή η ιατρική υπογλώσσα σχηματίσθηκε βασισζόμενη στην ελληνική και στη λατινική – διότι οι γλώσσες αυτές διαθέτουν γλωσσικό πλούτο, πρότυπα σχηματισμού λέξεων και ελευθερία συνδυασμού γλωσσικών στοιχείων κατά το σχηματισμό νέων όρων³ – και χρησιμοποιούν αυτό το χαρακτηριστικό ώστε να διευκολυνθεί η εκμάθηση του εκτεταμένου λεξιλογίου. Όπως προαναφέρθηκε, οι μέθοδοι αυτές βασίζονται στην κατάτμηση του όρου στα βασικά μέρη από τα οποία σχηματίσθηκε (πρόθημα, ρίζα, επίθημα) και τα οποία είναι ελληνικής (κυρίως για την παθολογία) ή λατινικής (κυρίως για την ανατομία) προέλευσης.

2 Προγραμματισμένη διδασκαλία

Η προγραμματισμένη διδασκαλία αναπτύχθηκε από τον συμπεριφοριστή F. Skinner το 1958. Πρόκειται για προσεκτικά σχεδιασμένη διδασκαλία σε μικρά διδακτικά βήματα, που παρουσιάζει την πληροφορία με γραμμικό τρόπο και βασίζεται σε σύστημα ερωτήσεων και συγκεκριμένων απαντήσεων με άμεση ανατροφοδότηση. Τα πλεονεκτήματά της συνίστανται κυρίως στη δυνατότητα αυτορρύθμισης και εξατομίκευσης αλλά και στην ενίσχυση της ενεργητικής μάθησης. Πολλά από τα διδακτικά εγχειρίδια που μελετήσαμε για τους σκοπούς της παρούσης εργασίας ακολουθούν τη μέθοδο αυτή διότι, όπως αναφέρουν συχνά στις εισαγωγές τους, η προγραμματισμένη διδασκαλία ενισχύει την εκμάθηση της ιατρικής ορολογίας με τη μέθοδο της ανάλυσης του όρου, καθώς ενδείκνυται για τη σταδιακή παρουσίαση τόσο της κατάτμησης όσο και της επανασύνθεσης του κάθε όρου, με άμεσο έλεγχο της κατανόησης του κάθε βήματος (κατάτμησης – επανασύνθεσης). Διαβεβαιώνουν δε, πως, μετά από χρόνια διδασκαλίας με αυτές τις μεθόδους, τα αποτελέσματα υπήρξαν άκρως ικανοποιητικά (επί παραδείγματι στα εκπαιδευτικά ιδρύματα University of Kentucky, Michigan State University, Point Park College κ.ά.). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί όμως, ότι η διδακτική προσέγγιση της ορολογίας που βασίζεται στην ανάλυση των όρων είναι ανεξάρτητη από την προγραμματισμένη διδασκαλία, μεταξύ, δε, των εγχειριδίων που μελετήθηκαν, υπήρχαν και αρκετά που δεν ακολουθούσαν προγραμματισμένη διδασκαλία.

³ Kichigina, Galina (1996): *The Ways of Penetration of Greek-Latin Elements into English Microbiological Terminology*, Proceedings of the 10th European LSP Symposium, Vienna, 29 Aug – 1 Sept 1995, τ. 2^{ος}, σ. 1023 στην Παριανού, Αναστασία, Κελάνδριας Ι. Παναγιώτης, *Ειδικές γλώσσες της σύγχρονης εποχής – η επιρροή της αγγλικής στην ελληνική*, 5^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία» ΕΛΕΤΟ, Λευκωσία, Κύπρος, 13 – 15 Νοεμβρίου 2005

3 Κατάτμηση, κατηγοριοποίηση και επανασύνθεση του όρου

Όλα ανεξαιρέτως τα διδακτικά εγχειρίδια που μελετήσαμε για τους σκοπούς αυτής της εργασίας, ακολουθούν τον ίδιο τρόπο κατάτμησης του κάθε όρου στις μονάδες από τις οποίες σχηματίστηκε, και τις οποίες αναγνωρίζουν ως *πρόθημα* (*prefix*), *ρίζα* (*word root ή base*) και *επίθημα* (*suffix*), για το ρόλο των οποίων δίδεται αναλυτική επεξήγηση (π.χ. το πρόθημα καταδεικνύει τόπο, χρόνο, άρνηση, κατεύθυνση, αριθμό ενώ το επίθημα καταδεικνύει διαδικασία, κατάσταση, πάθηση ή μέρος του λόγου). Η κατάτμηση αυτή του όρου αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της ιατρικής υπογλώσσας. Οι Καυκαλίδης et al αναφέρουν ότι η δομή του ιατρικού όρου σχετίζεται κατά βάση με την μορφολογική του πλευρά, ως μορφή, δε, νοούμε τον τρόπο με τον οποίο δημιουργείται το εκάστοτε λήμμα ξεκινώντας αρχικά από μία ρίζα και μια κατάληξη (μόρφημα)⁴. Ανάλογα με τη συνθετότητά τους οι ιατρικοί όροι χωρίζονται σε απλούς (ριζικούς), παράγωγους και σύνθετους. Οι καταλήξεις των τριών αυτών κατηγοριών καλούνται ορολογικά μορφήματα ανάλογα με τη θέση τους - αν ακολουθεί του θέματος λέγεται επίθημα, αν προηγείται πρόθημα. Τόσο το επίθημα όσο και το πρόθημα αποτελούν αδιαίρετα μορφολογικά στοιχεία και αποτελούν μορφές σημασίας εξ ου και ο όρος ορολογικό μόρφημα⁵. Στην ανάλυση αυτή βασίστηκαν, όπως προαναφέρθηκε, όλα τα εγχειρίδια που μελετήσαμε. Τα εγχειρίδια αναφέρονται επίσης και στη χρήση του combining vowel (συνήθως /o/, όπως π.χ. στη λέξη oste/o/arthritis). Η ανάλυση του όρου, δε, συνίσταται εκ πρώτης στην κατάτμησης του στις παραπάνω μονάδες, στην αντιστοίχιση του νοήματος για την κάθε μία (επεξήγηση) και, τέλος, στην επανασύσταση των νοημάτων με σκοπό την κατανόηση και ερμηνεία του όρου. Αυτό που πρέπει να απομνημονεύσει ο σπουδαστής είναι το νόημα των μονάδων (προθήματος, ρίζας ή επιθήματος) που απαρτίζουν τους όρους και όχι τον όρο αυτό καθαυτό. Με τον τρόπο αυτό πολλαπλασιάζονται γεωμετρικά, θα λέγαμε, οι όροι που μπορούν να συγκρατήσουν και να κατανοήσουν οι σπουδαστές, κι επιπλέον, εφόσον βασιστούν σε αυτήν την ανάλυση, δεν είναι απαραίτητο να έχουν διδαχθεί έναν όρο για να μπορέσουν να τον κατανοήσουν. Για να αναφέρουμε ένα παράδειγμα της διαδικασίας αυτής, ο όρος *perihoma* αναλύεται στη ρίζα *perih-* και στο επίθημα *-oma*. Στη ρίζα προσδίδεται το νόημα (ή αλλιώς, δίδεται η επεξήγηση) ότι σχετίζεται με τους νεφρούς, ενώ στο επίθημα *-oma*, ότι υπονοεί τον

⁴ Προβελέγγιος Στέφανος, Καυκαλίδης Αλέξιος, Χριστοπούλου – Αλετρά Ελένη, *Η συμβολή της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας στη μετάφραση της αγγλικής ιατρικής ορολογίας*, Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Ιατρικής 2005;32(1):151-159.

⁵ Βαλεοντής, Κ., *Ανάλυση των βασικών αρχών της Τεχνικής Ορολογίας*, Αθήνα, Εκδοτικός Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης, 1988 στο Προβελέγγιος Στέφανος, Καυκαλίδης Αλέξιος, Χριστοπούλου – Αλετρά Ελένη, *Η συμβολή της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας στη μετάφραση της αγγλικής ιατρικής ορολογίας*, Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Ιατρικής 2005;32(1):151-159.

καρκινικό όγκο – η επανασύσταση, δε, των νοημάτων οδηγεί στην κατανόηση του όρου *perihoma* ως *όγκος στους νεφρούς*. Η εκμάθηση των προθημάτων και των επιθημάτων αυτών, διευκολύνει την κατανόηση παραπλήσιων όρων, όπως *perhi/o/pathy*, *sarc/oma*. Ας σημειωθεί εδώ, ότι φυσικά η επιτυχία αυτού του είδους της ανάλυσης του όρου, βασίζεται στο πόσο ακριβής κι επιτυχημένος ήταν αρχικά ο σχηματισμός του. Θα πρέπει επίσης να αναφέρουμε πως η χρήση παραγωγικών καταλήξεων στο σχηματισμό των όρων υιοθετήθηκε και καθιερώθηκε από ιατρούς ήδη από την αρχαιότητα στην προσπάθεια να ευκολύνουν τη δημιουργία της ορολογίας της τέχνης τους⁶, γεγονός που καταδεικνύει, συν τοις άλλοις, την ιδιαίτερη σημασία των μονάδων αυτών στο σχηματισμό της ορολογίας, κάτι που δεν θα έπρεπε να αμελήσουμε και κατά την διδασκαλία της.

Το δεύτερο βήμα της διαδικασίας, η αντιστοίχιση δηλαδή, της κάθε μονάδας με το νόημά της, γίνεται με τη βοήθεια κατηγοριοποίησης. Η πλέον συνήθης κατηγοριοποίηση, η οποία ενισχύεται περαιτέρω από το γεγονός ότι στις περισσότερες σχολές η διδασκαλία της ορολογίας λαμβάνει χώρα ταυτόχρονα με τη διδασκαλία της ανατομίας στα πρώτα εξάμηνα, γίνεται συνήθως ανά σύστημα του ανθρώπινου οργανισμού (αναπνευστικό, πεπτικό, κυκλοφορικό κ.ά.), τόσο όσον αφορά στη φυσιολογία (στην οποία τα 4/5 των όρων της αγγλικής ιατρικής ορολογίας προέρχονται από τα λατινικά) όσο και στην παθολογία (στην οποία, αντίθετα, οι όροι προέρχονται από τα ελληνικά, όπως μας αναφέρει η Maria Bujalkova (1993:10). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονισθεί η σημασία της κατηγοριοποίησης στην εκμάθηση της ορολογίας. Η έκταση του ειδικού λεξιλογίου σίγουρα απαιτεί μια μορφή κατηγοριοποίησης που να διευκολύνει περαιτέρω την εκμάθησή του, και εξάλλου η ορογραφική εργασία ούτως ή άλλως ακολουθεί θεματική ταξινόμηση των δεδομένων⁷ την οποία μπορούμε να εφαρμόσουμε και κατά την εκμάθηση.

Τέλος, τα εγχειρίδια παρουσιάζουν ως τελευταίο βήμα της αναλυτικής διαδικασίας, την επανασύνθεση του όρου από τα στοιχεία που τον αποτελούν και των οποίων το νόημα έχει διδαχθεί ο σπουδαστής. Πρόκειται για την εκ διαμέτρου αντίθετη διαδικασία της κατάτμησης (κατά την κατάτμηση ο όρος αναλύεται στα επιμέρους στοιχεία που τον αποτελούν, για τα οποία δίδεται το νόημά τους, ενώ στις ασκήσεις ο σπουδαστής καλείται να εντοπίσει τα

⁶ Λυπουρλής, Δ. *Το αρχαίο ελληνικό ιατρικό λεξιλόγιο*. Στο: Ιστορία της Ελληνικής γλώσσας: από τις αρχές έως την ύστερη αρχαιότητα, επιμ. Α.-Φ. Χριστίδης, Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας & Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), υπό έκδοση (2006).

⁷ Farji-Haguet D., Humbley J., "Cours Terminologie DESS". http://www.eila.juissieu.fr/~juilliar/sitetermino/cours/cours_total_deb_john_2003.htm στον Πούγγουρα, Πέτρο, *Η συμβολή της Ορολογίας στη μετάφραση ειδικών κειμένων: το παράδειγμα μίας ορολογικής εργασίας με αντικείμενο την ειδική γλώσσα της Κρυπτολογίας*, 1^η Συνάντηση Νέων Μεταφρασεολόγων «Μεταφρασεολογικές Σπουδές και Έρευνα στην Ελλάδα», Θεσσαλονίκη 1-3 Νοεμβρίου 2006

στοιχεία αυτά και να αναγνωρίσει το νόημα του κάθε ενός). Αντίθετα, στην επανασύνθεση εξετάζεται η ικανότητά του να σχηματίσει τον όρο από τα επιμέρους στοιχεία, βασιζόμενος στο νόημα. Για να χρησιμοποιήσουμε το παραπάνω παράδειγμα, δίδεται η έννοια *όγκος στους νεφρούς* και ο σπουδαστής καλείται να αντιστοιχίσει το *όγκος* με το επίθημα *-ομα*, τους *νεφρούς* με τη ρίζα *-νεφρh* και να σχηματίσει τον όρο *νεφρηγομα*. Γίνεται κατανοητό, εδώ, πως μέσω αυτής της διαδικασίας ο σπουδαστής είναι σε θέση να σχηματίσει πάρα πολλούς όρους, τους οποίους δεν είναι καν απαραίτητο να έχει διδαχθεί.

4 Παραδείγματα και τρόποι χρήσης

Για να αναφερθούμε πλέον σε πιο συγκεκριμένα παραδείγματα, θα πρέπει κατ' αρχάς να πούμε πως τα εγχειρίδια που μελετήσαμε ακολουθούν εν πολλοίς την ίδια κατάτμηση και κατηγοριοποίηση. Αναφέρονται αρχικά στο ρόλο του προθήματος, του επιθήματος και της ρίζας, δίδοντας πληθώρα παραδειγμάτων ώστε να μπορεί ο σπουδαστής να κατατμήσει, σε πρώτο στάδιο, τον όρο αναγνωρίζοντας τα επιμέρους στοιχεία του. Στη συνέχεια παρουσιάζουν, κατηγοριοποιημένα, τα διάφορα προθήματα, ρίζες κι επιθήματα αντιστοιχίζοντάς τα με το νόημά τους, ενώ ταυτόχρονα όσα εγχειρίδια ακολουθούν το σύστημα της προγραμματισμένης διδασκαλίας θέτουν και ερωτήματα με συγκεκριμένες απαντήσεις, με σκοπό την άμεση ανατροφοδότηση του σπουδαστή. Ακολουθούν χαρακτηριστικά παραδείγματα:

Acr/o ή *Acr-*: χρησιμοποιείται για να αναφερθούμε στα *άκρα του σώματος* (*χέρια, πόδια*).

- Στη λέξη *acr/o/paralysis*, πού αναφέρεται το πρόθημα *acr/o*;

Megal/o ή *megaly*: χρησιμοποιείται όταν υπάρχει κάποια *μεγέθυνση*.

- Τι σημαίνει *acr/o/megaly*;

Dermat/o: ρίζα που αναφέρεται στο *δέρμα*.

-Itis: επίθημα που σημαίνει πάντα *ύπαρξη φλεγμονής*.

- Τι σημαίνει *acr/o/dermat/itis*; (απάντηση, βάσει ανάλυσης: *φλεγμονή του δέρματος των άκρων*).
- Σχηματίστε τον όρο που σημαίνει *παράλυση των άκρων* (απάντηση: *acr/o/paralysis*).

Τονίζεται πως αφού γίνει η κατάτμηση του όρου, η ανάλυση πρέπει να γίνεται ξεκινώντας από το επίθημα, μετά το πρόθημα και τέλος τη ρίζα, όπως για παράδειγμα στη λέξη osteoarthropathy: κατάτμηση στα στοιχεία που αποτελούν τον όρο – oste/o/arthr/o/pathy, και εν συνεχεία βάσει της αντιστοίχισης των στοιχείων με το νόημά τους γίνεται ανάλυση του όρου (ξεκινώντας από το επίθημα) – pathy = disease / πάθηση, oste/o = bone / οστό, arthr/o = joint / άρθρωση, δηλαδή: disease of bone and joint, πάθηση των οστών και των αρθρώσεων, ή στη λέξη gastroenteritis: gastr/o/enter/itis → gastr/o = stomach, enter/ = intestine, itis = inflammation → inflammation (suffix) of stomach and intestine.

Η κατηγοριοποίηση που ακολουθείται βασίζεται, όπως προαναφέρθηκε, συνήθως στα συστήματα του ανθρώπινου σώματος (π.χ. πεπτικό, κυκλοφορικό) τόσο όσον αφορά στη φυσιολογία όσο και στην παθολογία τους ή, άλλοτε, σε ιατρικές ειδικότητες (π.χ. χειρουργική, μικροβιολογία). Για κάθε μία κατηγορία παρουσιάζονται τα αντίστοιχα προθήματα, ρίζες και επιθήματα με αντιστοίχιση με το νόημά τους. Επί παραδείγματι, στην κατηγορία skin και extremities εντάσσονται τα παραδείγματα που αναφέραμε παραπάνω (acr/o/megaly, acr/o/dermat/itis). Σε άλλο εγχειρίδιο, στην κατηγορία, για παράδειγμα, surgery (χειρουργική), δίδονται τα επιθήματα -tomy = incision, -scopy = visual examination, -centesis = puncture, -ectomy = excision, -tome = instrument to cut οπότε ο σπουδαστής καλείται να αναγνωρίσει, βασιζόμενος σε αυτά, όρους όπως phleb/o/tomy, colon/o/scopy, arthr/o/centesis, mast/ectomy, oste/o/tome, αφού έχει ήδη διδαχθεί, στην αντίστοιχη κατηγορία της φυσιολογίας, τις ρίζες phleb/, colon, arthr/, mast/, oste/.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει, επίσης, το γεγονός ότι ορισμένα εγχειρίδια παρουσιάζουν, εκτός από τα προαναφερθέντα, και μία ανάλυση των προθημάτων και των επιθημάτων η οποία βασίζεται περισσότερο στη γραμματική (π.χ. άρνηση / negation – alpha privative: a-, an, επιθετικά επιθήματα / adjectival suffixes: -al, -an, υποκοριστικά / diminutive: -arion, -idion, -iscus, ρηματικά επιθήματα / verbal suffixes: -ize, ονοματικά επιθήματα / nominal suffixes: -ia, -ist, -iasis, προθετικά προθήματα / prepositional prefixes: para-, peri-, pro-, meta-, dys-, hypo-, hyper- κτλ.). Στο σημείο αυτό διαφαίνεται περισσότερο και η ετυμολογική χρήση και περαιτέρω κατανόηση της ορολογίας που είναι δυνατόν να επιτευχθεί με τη χρήση αυτών των μεθόδων.

5 Πλεονεκτήματα

Τα πλεονεκτήματα αυτής της διδακτικής μεθόδου έχουν, λίγο – πολύ, ήδη διαφανεί, θα μπορούσαμε όμως να τα συνοψίσουμε αναφέροντας, κυρίως, το γεγονός ότι, μέσω της ανάλυσης του όρου και της κατηγοριοποίησης των επιμέρους στοιχείων που τον αποτελούν,

επιτυγχάνεται η αποτελεσματικότερη, ευκολότερη και πληρέστερη εκμάθηση του εκτενούς – και διαρκώς εμπλουτιζόμενου – ιατρικού λεξιλογίου, ιδιαίτερα εκείνου που αφορά στις νέες τεχνολογίες, την ανάπτυξη της μοριακής βιολογίας (DNA) κ.α. Η ίδια η φύση της αγγλικής, εν προκειμένω, ιατρικής ορολογίας, ο σχηματισμός της, δηλαδή, από στοιχεία της ελληνικής και της λατινικής, καθιστούν ευκολότερη αυτήν την ανάλυση των όρων, η οποία προσδίδει μια δυναμικότητα στην εκμάθηση καθώς μπορεί να εφαρμοσθεί για μεγάλο αριθμό όρων που δεν είναι καν απαραίτητο να έχουν διδαχθεί στους σπουδαστές.

6 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε πως, όντως, ενδείκνυται η χρήση της περιγραφόμενης στην παρούσα εργασία μεθόδου διδασκαλίας της ιατρικής ορολογίας, λόγω όλων των προαναφερθέντων πλεονεκτημάτων της εν συγκρίσει με την κλασική μέθοδο απομνημόνευσης ατελείωτων καταλόγων με όρους, η οποία κρίνεται ως επίπονη, συγκριτικά αναποτελεσματική αλλά και ιδιαίτερα περιορισμένη. Ακόμα και για τους Έλληνες φοιτητές, που διδάσκονται την αγγλική ορολογία στα πρώτα έτη σπουδών και οι ιατρικές τους γνώσεις είναι ακόμα πολύ περιορισμένες, η μέθοδος αυτή βοηθά περισσότερο στην ερμηνεία της λέξης αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα την ιατρική της κατανόηση. Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η μέθοδος αυτή έχει εφαρμοσθεί με επιτυχία σε αγγλόφωνα πανεπιστήμια. Κατά πόσον όμως μπορεί να εφαρμοσθεί με ανάλογη επιτυχία σε Έλληνες σπουδαστές; Ορισμένοι ίσως αντιτάξουν στο σημείο αυτό, το γεγονός ότι δεν είναι απαραίτητη η σε τέτοιο βαθμό ανάλυση του κάθε όρου και εκμάθηση του νοήματος του προθήματος, της ρίζας και του επιθήματος δεδομένου του γεγονότος ότι πάρα πολλοί όροι στην αγγλική ιατρική ορολογία προέρχονται από τα αρχαία ελληνικά και θα είναι, προφανώς, αναγνωρίσιμοι από ελληνόφωνους φοιτητές. Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε όμως, ότι γι' αυτόν ακριβώς το λόγο πιστεύουμε πως η εν λόγω μέθοδος θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στους Έλληνες φοιτητές, καθώς διαθέτει ένα ακόμη πλεονέκτημα, αυτό της αναγνωρισιμότητας των στοιχείων που αποτελούν τον όρο. Με την κατηγοριοποίηση και την εκλογίκευση (την αντιστοίχιση με το νόημά τους) των στοιχείων αυτών, η εκμάθηση της αγγλικής ιατρικής ορολογίας διευκολύνεται και για τους Έλληνες φοιτητές. Εξάλλου, ας σημειωθεί πως, σε όσες ιατρικές σχολές του εξωτερικού και τις ελάχιστες του εσωτερικού διδάσκεται αγγλική ιατρική ορολογία ως ξεχωριστό μάθημα, ακολουθείται ακόμη ο παραδοσιακός τρόπος διδασκαλίας με την παρουσίαση και απομνημόνευση του λεξιλογίου. Για το λόγο αυτό, αν και οι μέθοδοι αυτές πρωτοεμφανίσθηκαν σε αγγλόφωνα πανεπιστήμια τη δεκαετία του 1960, ο τίτλος της παρούσης εργασίας αναφέρεται σε νεότερες προτάσεις για τη διδασκαλία της αγγλικής ιατρικής ορολογίας, καθώς δεν έχουν ακόμη εφαρμοσθεί στην Ελλάδα. Βάσει των ιδιαίτερων

χαρακτηριστικών του ιατρικού επιστημονικού λόγου και συγκεκριμένα της ιατρικής ορολογίας στα αγγλικά (π.χ. ο τμηματικός σχηματισμός των όρων από στοιχεία της ελληνικής και της λατινικής), η επιλογή της συγκεκριμένης αναλυτικής μεθόδου διδασκαλίας κρίνεται λογική και προτιμητέα, ιδιαίτερα για τους Έλληνες σπουδαστές. Μην ξεχνούμε, εξάλλου, πως κρίσιμο σημείο για τη δυνατότητα πρόσβασης στον επιστημονικό λόγο (και εδώ, συγκεκριμένα, αναφερόμαστε στην πρόσβαση του Έλληνα επιστήμονα στον επιστημονικό λόγο της αγγλικής) κατέχουν οι εκπαιδευτικοί θεσμοί και ο τρόπος που αυτοί διδάσκουν την επιστήμη και την ειδική της γλώσσα⁸ και ως εκ τούτου πρέπει πάντα να εξετάζουν νεότερες και δυναμικά αποτελεσματικότερες μεθόδους διδασκαλίας της.

7 Βιβλιογραφία

- [1] Durieux, Christine, *Fondement didactique de la traduction technique*, Didier l'rudition, Παρίσι 1988 σ. 24 στον Πολίτη, Μιχάλη, *Η συμβολή των κοινωνικών επιστημών στη μεταφραστική διαδικασία*, στο: Επιστημονικό συνέδριο «Η Μετάφραση: Θεωρία, πράξη, επικοινωνία, μετάγχιση πολιτισμών», Πάτρα 6 – 8 Δεκεμβρίου 1996
- [2] Kichigina, Galina (1996): *The Ways of Penetration of Greek-Latin Elements into English Microbiological Terminology*, Proceedings of the 10th European LSP Symposium, Vienna, 29 Aug – 1 Sept 1995, τ. 2^ο, σ. 1023 στην Παριανού, Αναστασία, Κελάνδριας Ι. Παναγιώτης, *Ειδικές γλώσσες της σύγχρονης εποχής – η επιρροή της αγγλικής στην ελληνική*, 5^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία» ΕΛΕΤΟ, Λευκωσία, Κύπρος, 13 – 15 Νοεμβρίου 2005
- [3] Προβελέγγιος Στέφανος, Καυκαλίδης Αλέξιος, Χριστοπούλου – Αλετρά Ελένη, *Η συμβολή της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας στη μετάφραση της αγγλικής ιατρικής ορολογίας*, Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Ιατρικής 2005;32(1):151-159.
- [4] Βαλεοντίης, Κ., *Ανάλυση των βασικών αρχών της Τεχνικής Ορολογίας*, Αθήνα, Εκδοτικός Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης, 1988 στο Προβελέγγιος Στέφανος, Καυκαλίδης Αλέξιος, Χριστοπούλου – Αλετρά Ελένη, *Η συμβολή της ελληνικής και της λατινικής γλώσσας στη μετάφραση της αγγλικής ιατρικής ορολογίας*, Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Ιατρικής 2005;32(1):151-159.
- [5] Λυπουρλής, Δ. *Το αρχαίο ελληνικό ιατρικό λεξιλόγιο*. Στο: Ιστορία της Ελληνικής γλώσσας: από τις αρχές έως την ύστερη αρχαιότητα, επιμ. Α.-Φ. Χριστίδης, Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας & Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη), υπό έκδοση (2006).
- [6] Farji-Haguet D., Humbley J., “*Cours Terminologie DESS*”. http://www.eila.juissieu.fr/~juilliar/sitetermino/cours/cours_total_deb_john_2003.htm στον Πούγγουρα, Πέτρο, *Η συμβολή της Ορολογίας στη μετάφραση ειδικών κειμένων: το παράδειγμα μίας ορολογικής εργασίας με αντικείμενο την ειδική γλώσσα της Κρυπτολογίας*, 1^η Συνάντηση Νέων Μεταφρασεολόγων «Μεταφρασεολογικές Σπουδές και Έρευνα στην Ελλάδα», Θεσσαλονίκη 1-3 Νοεμβρίου 2006.

⁸ Αραποπούλου Μαίρη και Γιαννουλοπούλου Γιαννούλα (2001), *Η χρήση της γλώσσας στα μη γλωσσικά μαθήματα: ο λόγος των επιστημών*, Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα, Επιμέλεια: Α.-Φ. Χριστίδης, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

- [7] *Αραποπούλου* Μαίρη και *Γιαννουλοπούλου* Γιαννούλα (2001), *Η χρήση της γλώσσας στα μη γλωσσικά μαθήματα: ο λόγος των επιστημών*, Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη γλώσσα, Επιμέλεια: Α.-Φ. Χρηστίδης, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας

Εγχειρίδια

- [8] Perkel L. Louis (1958), *Medical Terminology Simplified*, Charles C Thomas Publisher, Springfield, USA
- [9] *Tyrell* WM. Blake (1989), *Medical Terminology for Medical Students*, 2nd edition, Charles C Thomas Publisher, Springfield, USA
- [10] *Bujalkova* Maria (1993), *Introduction to Latin Medical Terminology*, thesis
- [11] *LaFleur* Brooks, Myrna (1994), *Exploring Medical Language, A student-directed Approach*, 3rd edition, Mosby Lifeline, St Louis
- [12] *Love Smith* Genevieve, *Davis E. Phyllis*, *Dennerll Jean Tannis* (1995), *Medical Terminology A Programmed Text*, Delmar Publishers, NY
- [13] *Love Smith* Genevieve, *Davis E. Phyllis*, (1963), *Medical Terminology A Programmed Text*, John Wiley & Sons, NY
- [14] *Patterson* R. Sandra, *Thompson S. Lawrence* (1982), *Medical Terminology from Greek and Latin Revised Edition*, Whitston Publishing Company, Troy, NY
- [15] *Gyls* A. Barbara, *Wedding Mary Ellen* (1995), *Medical Terminology, A Systems Approach*, 3rd edition, F A Davis Company, Philadelphia

Χριστίνα Γ. Βαρλάμη

Επιστημονική Συνεργάτιδα Ιστορίας Ιατρικής, Ιατρική Σχολή ΑΠΘ
Μεταφράστρια Ιονίου Παν/μίου, ΤΞΓΜΔ – ΔΠΜΣ Μετάφρασης ΑΠΘ
Λευκωσίας 24, 551 33 Καλαμαριά
2310 454 228
cvarlami@gmail.com

Ελένη Χριστοπούλου-Αλετρά

Επίκουρη Καθηγήτρια Ιστορίας της Ιατρικής, Ιατρική Σχολή ΑΠΘ
Λεωφόρος Νίκης 73, 546 22 Θεσσαλονίκη
2310 999 136
ealetra@hotmail.com, ealetra@med.auth.gr